

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024

No 6

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 719 sahifa.
E'lon qilishga 2024-yil 30-iyunda ruxsat etildi.*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich, i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., Navoiy davlat pedagogika instituti rektori
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, p.f.f.d., (PhD), Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU Hududiy ta'lim muassasalari va markazlar bo'yicha prorektor v.b.
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TDIUprofessor
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d., TSUE professori
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Musayeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Cham Tat Huei, (PhD) USCI universiteti professori, Malayziya
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d.,(PhD) "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d.,(PhD) TAQU katta o'qituvchisi
Djudi Smetana, p.f.n., Pittsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Krissi Lyuis, p.f.n., Pittsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Ali Konak (Али Кўнак), i.f.d., prof., Karabuk universiteti dosenti, Turkiya
Glazova Marina Viktorovna, i.f.n., "LUKOIL-Energoservis" Kompaniyasi iqtisodchisi, Moskva.
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., (PhD) TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Oqil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjaevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Rae Kwon Chung, honorary professor of TSUE, Nobel laureate, South Korea,

Osman Mesten, member of the Turkish Parliament, head of the Turkey-Uzbekistan Friendship Society

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, DSc, Prof., Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Buzrukkhanov Sarvarkhan Munavvarkhanovich, DSc, Deputy Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, DSc, Prof., Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Sayfullo Normatovich CSc, Prof., Rector of Academy of Labor and Social Relations

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, DSc, Prof., TSUE Vice-Rector for Scientific Affairs and Innovation

Kalonov Mukhiddin Bakhritdinovich, DSc, Prof., Rector of the Navoi State Pedagogical Institute

Siddikova Sadokat Ghaforovna, PhD, Rector of the Bukhara Institute of Engineering and Technology

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, DSc, Prof., acting Vice-rector for regional educational institutions and centers of TSUE

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, DSc, Prof., of TSUE

Samadov Askarjon Nishonovich, CSc, Prof., of TSUE

Slizovsky Dimitriy Yegorovich, DSc, Prof., of the People's Friendship University of Russia

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, DSc, Prof., Rector of International "Nordic" University

Akhmedov Ikrom Akramovich, DSc, Prof., of TSUE

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja ugli, DSc, Prof., of TSUE

Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of the DGPO of the Republic of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of the DCECGPO of the Republic of Uzbekistan

Eshtayev Alisher Abduganievich, DSc, Prof., of TSUE

Shoira Azimovna Musaeva, professor of SamDu IS Institute

Cham Tat Huei, PhD, professor at USCI University, Malaysia

Akhmedov Javokhir Jamolovich, PhD, deputy of executive director of the "El-yurt umidi" fund

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, PhD, Senior Lecturer at Tashkent University of Architecture and Construction

Judy Smetana CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Chrissy Lewis CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Ali Konak DSc, Prof., Associate Professor of Karabuk University, Turkey

Glazova Marina Viktorovna, CSc, economist at LUKOIL-Energoservis Company, Moscow.

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, associate professor of TSUE

Sevil Piriyea Karaman, PhD, doctoral student at Ankara University, Turkey

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, independent researcher of TSUE

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor

Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori

Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori

Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti

Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti

Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti

G'afurov Doniyor Orifovich, p.f.f.d., (PhD)

Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti

Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti

Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Oliy ta'lim islohotlarida – muhandislik maktablarini institutsional rivojlantirish asoslari	16
Qo'ng'irotboy Avezimbetovich Sharipov, Abduqunduzova Nazokat Usmonqulovna	
Xufiyona iqtisodiyot mamlakatimiz rivojiga to'siq bo'lmoqda	20
Muxiddin Kalonov	
"Yashil" iqtisodiyotni moliyalashtirish amaliyotini takomillashtirish	24
Muhammadiyeva Maftuna	
Oliy ta'lim tizimidagi islohotlarda innovatsion yechimlarning zarurati	27
Abduqunduzova Nazokat Usmonqulovna	
Hududiy turizm rivojlanishining iqtisodiy samaradorligini oshirishda ish beruvchilar va yonlanuvchilar o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlarni aniq sotsiologik baholash.....	31
Dustmurodov Orifjon Ismatilloevich	
Перспективы развития средств размещения в экологическом туризме на охраняемых природных территориях Узбекистана.....	40
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
Bank kartalari orqali ko'rsatilayotgan xizmatlari bozorining rivojlanish borasidagi asosiy tendensiyalari va muammolari	49
To'irov Yunus Alamovich	
Kichik biznes subyektlarida innovatsionraqabatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish orqali import o'rnini bosish strategiyasini shakllantirish istiqbollari.....	55
Rustamov Alisher Raxmataliyevich	
Nodavlat umumiy o'rta ta'lim maktabning faoliyati samaradorligini aniqlashda innovatsion usullardan foydalanish.....	62
Ustadjalilova Xurshida Aliyevna	
Tijorat banklarida bank risklarini boshqarishning strategik ahamiyati.....	67
Altibayev Xudayberdi Kuvandikovich	
Klaster iqtisodiy subyekt sifatida: mohiyati va tasnifi.....	71
Usmonov Sharofiddin Pazlitdinovich	
Tijorat banklari tomonidan yoshlar tadbirkorlik faoliyatini kreditlashning nazariy-uslubiy jihatlari.....	76
Asrorov Azizbek Isomiddin o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalari xalqaro tasnifi: nazariya va tendensiya.....	81
Yuldashev Iskandar Bahromovich	
Iqtisodiyot transformatsiyasi sharoitida xo'jalik yurituvchi subyektlar moliyaviy resurslarini boshqarishda metodologik yondashuvlar va ilmiy qarashlar	86
Jiyanova Nargiza Esanboyevna	
Davlat-xususiy sheriklik munosabatlarini samarali tashkil etish mezonlari va omillari.....	93
Z. Abdikarimova, S. Madaminov	
Savdo korxonalari boshqaruv samaradorligini oshirish imkoniyatlari.....	97
Q. J. Mirzayev, Sh. M. Islomov	
Sociological Assessment of Migration Processes	102
Gulmurodov Kamoliddin Abdukodir ugli	
Current issues of business management in the context of digitalization of the economy	112
Safarov Bakhtiyor Djurakulovich, Kadirova Zulhumor Namazovna, Dadabaev Kuchkor Abdullaevich	
Методические основы маркетинговых стратегий акционерных обществ.....	118
Эркинов Шахзод Баходир ўғли	

Insurance Mechanisms in Foreign Trade: Mitigating Risk and Facilitating Global Commerce	125
Abirkulova SohbiJamol	
Improving the Conceptual Framework for Modernizing the Tax System (Using the Example of Uzbekistan)	130
Bakhrom Nomazov	
Ayollarning inson kapitalini rivojlantirishda kraudfanding platformasining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati	136
Bozorova Saxobat Abdujapparovna	
Evaluating the Environmental Sustainability of Uzbek Firms in the Green Economy.....	142
Nurbek Xalimjonov Ulugbek ugli	
O'zbekiston iqtisodiyotini innovatsion rivojlanishida inson kapitalining roli	148
Eshmirzayev Faruddin Ilhomjonovich, Salimova Zaxro Sobirjon qizi	
Agroklasterlarda asosiy vositalarni modernizatsiyalash va ta'mirlash xarajatlarini tahlil qilish	155
G'afforov Ilhomjon Ilyosjonovich, Mirzayev Behzod Abdug'ofur o'g'li, Narzullayev Nodirbek Aziz o'g'li	
Improving the Practice of Increasing the Effectiveness of Managing Innovation Processes in Commercial Banks	160
Juraev K. T.	
Tadbirkorlik subyektlari eksportini rivojlantirishda raqamli platformalardan foydalanish	164
Mamasoatov Dilshod Ravshanovich	
Iqtisodiyotni raqamlashtirish va yashirin iqtisodiyotni kamaytirishda solliqlarning roli va ahamiyati.....	169
Madraximov Baxtiyorjon Ortiqboy o'g'li, Rizayev Xabib Abduraufovich, Namazov Sa'dulla Namozovich	
O'zbekistonda "yashil" iqtisodiyotga o'tishning joriy holati tahlili.....	175
Rahmatullayeva Dilbar Olimovna	
Buxoro viloyatida savdo xizmatlari raqobatbardoshligini baholash uslubi-yatini takomillashtirish..	181
Raxmatov Akmal Anvar o'g'li	
The Contribution of Transport in the Development of Tourism Industry (Case Study: Uzbekistan).....	187
Rofeeva Rukhshona Shavkatovna	
Yoshlarning sayohat manzillarini tanlashdagi omillar	192
Qurbanbayev Shuhrat Bakbergenovich	
Improving the Effective use of Funds From Taxes and Fees in Kashkadarya Region	196
Shakhzod Zokhidov	
Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida sanoat korxonalarida iqtisodiy salohiyatni boshqarish	202
Kadirova Shaxnoza Ilhomovna	
Yangi O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida kadrlar tayyorlash masalalari.....	207
Usmonov Baxodir Suvonqulovich	
Temir yo'l transportida innovatsion faoliyatni rivojlantirish yo'llari	211
Nasimov Shavkat Vasiyevich	
O'zbekistonda banklararo raqobat.....	219
Zunnunova Xulkar Muxtorovna	
O'zbekistonning xalqaro moliya tizimiga integratsiyasini ta'minlashni takomillashtirish	225
Nasirxodjayeva Dilafuz Sabitxanovna, Kuchkarov Sanjar Baxtiyarovich	
Respublikamizda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish istiqbollari	229
Abduxamid Abdumalikovich Bektemirov	
Iqtisodiy xavfsizlik tushunchasining mohiyati.....	233
Aripov Oybek Abdullayevich, Madiyorov Shavkatbek Muxtarovich	

Aksiyadorlik jamiyatlarida konsolidatsiyalashgan moliyaviy holat to'g'risida hisobot tuzishning bosqichlari.....	237
Eshonqulov Azamat Abdiraximovich	
Davlat moliyaviy nazoratining turlari va shakllari.....	241
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich	
Tog' turizmini rivojlantirish manfaatlarini yo'lida investitsiya resurslarini to'plash mexanizmlarini ishlab chiqish samaralari	245
Xidirov Alimardon Dagarovich	
The Main Role of the Teacher While Managing the Classroom and Some Aspects of Teaching English	248
Nilufar Turdiyeva	
Davlat xususiy sherikchilik faoliyatining menejment funksiyalari tizimida muvofiqlashtirishning ahamiyati	252
Suleymanov Farrux Raximjon o'g'li	
Qishloq xo'jalik mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmlari va sohada amalga oshirilayotgan tarkibiy-miqdoriy o'zgarishlar dinamikasi	256
G. Sh. Qo'ldosheva, A. J. Toshboyev	
Логистика в Азии: опыт и перспективы оптимизации	260
Каюмова Паризода	
Temir yo'l transportida yo'lovchi tashish imkoniyatlarini oshirishning zamonaviy yondoshuvlari ..	266
G. I. Abdulxamidova	
Повышение эффективности использования местных налогов и сборов в Кашкадарье: международная перспектива	272
Shahzad Zokhidov	
Financial and Credit Support for Investment and Innovative Developing Activities of a Tourist Enterprise	275
Rozokov Mukhammadaziz Mansurovich	
Роль контроля качества по хранению и переработке зерна в обеспечении продовольственной безопасности Республики Узбекистан	282
Холбекова Дилобар Расулжон кизи	
O'zbekistonda mahalla boshqaruvi tizimi faoliyatini takomillashtirish masalalari.....	289
Gafurov Ubaydullo Vaxabovich	
Kichik biznes va tadbirkorlik sharoitida oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish va sotishning xorijiy tajribasi	296
Dilnoza Meyliyeva	
Cross Cultural Preblems in International Business Negotiations	301
Xoldarova Fariza Tuxtabayevna	
Yengil sanoatning raqobatbatdosh hududiy-ishlab chiqarish klasterlarini rivojlantirish bo'yicha xorijiy tajribani qo'llash	304
Haydarova Shoxista	
Konchilik sanoati korxonalarining innovatsion jarayonlarni rivojlantirish xususiyatlari	310
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
Korxonalarda risk boshqaruvi mexanizmlarini joriy etish va inson resurslaridan foydalanish istiqbollarini takomillashtirish	315
Tashpulatova Muniraxon Mahmudovna	
Spin korxonalar – texnologiyalarni tijoratlashtirishda muhim tuzilma sifatida	320
O'rinov Dilshodjon Axmadjonovich	
Mintaqalarda makroiqtisodiy barqarorlikning ta'minlanishiga ta'sir etuvchi asosiy omillarni takomillashtirish strategiyasi	324
Xolbekova Feruza Rasulovna	

Iqtisodiy o'sish va aholi daromadlari o'rtasidagi bog'liqlikning nazariy asoslari.....	329
Hasanova Nigora Hasan qizi	
Современное состояние маркетинга на рынке ценных бумаг Республики Узбекистан.....	334
Юлдашев Жамшид Аббарович	
Sog'liqni saqlash sohasida davlat-xususiy sheriklik asosidagi investitsion loyihalarni moliyalashtirish	340
S. A. Karabayev	
Axborot telekommunikatsiya tarmog'i korxonalarida korporativ boshqaruv samaradorligi	334
Temirov Anvarxon Abdulazizxonovich	
Qishloq xo'jalik mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmlari va sohada amalga oshirilayotgan tarkibiy-miqdoriy o'zgarishlar dinamikasi	347
G.SH.Qo'ldosheva ¹ , A.J.Toshboyev ²	
Yengil sanoatning raqobatbatdosh hududiy-ishlab chiqarish klasterlarini rivojlantirish bo'yicha xorijiy tajribani qo'llash	351
Haydarova Shoxista	
Konchilik sanoati korxonalarining innovatsion jarayonlarni rivojlantirish xususiyatlari	357
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
Korxonalarda risk boshqaruvi mexanizmlarini joriy etish va inson resurslaridan foydalanish istiqbollarini takomillashtirish	362
Tashpulatova Muniraxon Mahmudovna	
Spin korxonalar - texnologiyalarni tijoratlashtirishda muhim tuzilma sifatida	367
O'rinov Dilshodjon Axmadjonovich	
Yoshlarning sayohat manzillarini tanlashdagi omillar	371
Qurbanbayev Shuhrat Bakberganovich	
Mahalla institutini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning institusional tahlili.....	375
Bahridinov Viqorjon Akbar o'g'li	
O'zbekistonda investitsion faoliyat, uni moliyalashtirishning zamonaviy ko'lamlari.....	380
va o'ziga xos xususiyatlari	
Kuvatova Oliya Sheraliyevna, Husenov Muhriddin Bahriddinovich	
Xalqaro moliya institutlari faoliyatining davlatlar rivojlanishiga ta'siri (Yevropa Taraqqiyot va Tiklanish banki misolida).....	384
Muxtorov Jahongir Muxtor o'g'li	
Davlat sektorida buxgalteriya hisobining xalqaro standartlariga muvofiq daromadlar hisobini tashkil etish	390
Meliboyev Akmal G'aybullayevich	
Qurilish materiallari ishlab chiqarish quvvatlari va asosiy ishlab chiqarish fondlarining t uzilishi hamda hajmi	394
Muxtasar Karimova Isroiljon qizi	
Ayollar tadbirkorligi nazariyasining takomillashuvi xususida.....	398
Sharofiddinova Gulnoza Iloxomjonovna	
O'zbekistonda soliq ma'murchiligida joriy etilgan soliqlarni undirish mexanizmini takomillashtirish masalalari	403
Maxmadustov Jalol Maxmadustovich	
Soliq majburiyatlari ijrosini takomillashtirish yo'llari	408
Mirzaaliyeva Gulchehra Abduvali qizi	
Сравнительное исследование финансовой отчетности, подготовленной в соответствии с мсфо и нсбу.....	413
Эргашева Шахло Тургуновна	

Innovatsion bank mahsulotlarini tashkil etishda xorijiy mamlakatlar tajribasi va raqamli transformatsiyaning ro'li.....	420
Rustamov Maqsud Suvonqulovich, Egamberganov Mirzabek Odilbek o'g'li	
Mintaqa mehnat bozori ishchi kuchiga talab va taklifni boshqarish vositasi sifatida	428
Umarov Oqil Omiljonovich, Abdullayev Umidjon G'afurovich	
Development of a Methodology for Assessing the Brand Equity of Higher Education Institutions	435
Zufarova Nozima Gulamiddinovna	
O'zbekiston qimmatli qog'ozlar bozorida tijorat banklarining o'rni	442
Avezov Ibrohim Ilhomovich	
Optimizing Digital Pedagogy through Database Applications and Data Mining for a Sustainable Digital Economy	448
Dilfuza Kuzikulova	
Xizmat ko'rsatish korxonalari faoliyati samaradorligini baholash usullarini takomillashtirish	454
Muradullayeva Nafisa Dilmurad qizi	
Talaba va o'quvchilarning kamolotida ma'naviy - ma'rifiy tadbirlarning ahamiyati	458
Quldoshev Asliddin Tursunovich	
To'qimachilik korxonalarining innovatsion faoliyatini baholash uslubiyo'tini takomillashtirish	461
Ikramov Maqsad Muratovich	
Davlat-xususiy sherikchilik asosidagi loyihalarni moliyalashtirish	467
To'irov Yunus Alamovich	
Mamlakatimizda pillachilik biznesini rivojlantirish orqali mahsulot ishlab chiqarish va uni qayta ishlash holatining tahlili	474
Turgunov Odilbek Maripovich	
Analysis of the investments in clean energy projects in the developing countries.....	478
Fayziyev Samandar Sobir ogli	
Chakana savdo korxonalarida innovatsion marketing strategiyalaridan foydalanish samaradorligini oshirish yo'llari	483
Kodirova Zulxumor Namazovna, Safarov Baxtiyor Djurakulovich	
O'zbekistonda raqamli bank xizmatlarining qo'llanilishida xorij tajribasining o'rni	489
Yo'ldosheva Iroda Ibodulla qizi	
O'z o'zini band qilishning ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini o'lchashning asosiy yondashuvlari	493
Tursunxo'jayeva Gulnoza Jamoliddin qizi	
Tibbiy xizmatlarni rivojlantirishning muhim xususiyatlari	497
Axrorova M.F., Mirzayev Q.J.	
Qoraqalpog'iston respublikasida mikrokredit bank xizmatlarining rivojlanish holati iqtisodiy tahlili	502
Serjanov Aymurat Medetbaevich	
Mamlakatda qo'shilgan qiymat solig'ining yutuqlari va kamchiliklari, uni soddalashtirish hamda takomillashtirish yo'nalishlari	508
Mingturayev Abdusalom Abdumalik o'g'li, Orziqulov Ilyos Ixtiyor o'g'li, Boboqulov Jasur Avazovich, Adilov Zuxriddin Marip o'g'li	
Chet el kompaniyalarining "doimiy muassasa" konsepsiyasi mezonlariga yondashishni baholash hamda unga taaluqli foydani aniqlash masalalari	514
Rajapov Shuxrat Zaripbaevich	
Необходимость оценки и управления рисками в коммерческих банках в условиях устойчивого экономического развития	521
Каримов Шамсиддин Акрам угли	

Turistik xizmatlar bozorining rivojlanishida xorij tajribasini o'rganish.....	527
Ochilova Ozoda Toshquvatovna	
O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirishda budget siyosati tahlili	533
Abdullayeva Sayyora Aleksandrovna	
Soliq ma'murchiligida joriy etilgan jismoniy shaxslardan olinadigan soliqlarni undirish mexanizmini takomillashtirish masalalari	540
Davletov Po'lat Torabayevich	
Banklarni davlat tasarrufidan chiqarish va xususiylashtirish ispaniya tajribasi	546
Egamova Maxfurat Esanovna	
Soliq siyosati va uning strategiyasiga oid ilmiy tadqiqotlar tahliliy sharhi	557
Ismatov Xolbuta Begmatovich	
O'zbekiston xizmatlar bozorini rivojlantirishda uning xalqaro, mintaqaviy hamkorlik tashkilotlariga a'zoligining o'ziga xos jihatlari.....	564
Cho'ponov San'at Otanazarovich	
Analysis of the Regulatory Sandbox Concept and Its Application Under Environmental Regulation	571
YANG Xuan	
Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish sharoitida budget xarajatlarini raqamli platformalar orqali optimallashtirish masalalari	576
Baxranov Bo'ston Axmedovich	
Oliy ta'lim muassasalarida marketing faoliyatini tashkil etish metodologiyasini takomillashtirish	581
Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxo'ja qizi	
Bilimlar iqtisodiyoti jamiyat taraqqiyotini zamonaviy bosqichining asosidir.....	585
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich	
Mamlakatimizda aholi daromadlarining shakllanish manbalari va ularning o'zgarish tendensiyalari.....	593
Toshtemirov Shohruh Toshpo'latovich	
"Sustainable tourism", "green tourism" and "eco-tourism": differences and key principles	597
Raxmonov Shuxrat Shavkatovich	
Content analysis of social media influencer engagement to marketing product in uzbekistan	602
Abduhakimov Azmiddinjon Bakhtiyor ugli, R Nelly Nur Apandi, Sirojiddin Yangiboyev	
Разработка технико-экономического обоснования проекта в условиях развития финансовой системы и отраслей цифровой экономики	609
Джураева Малика Бекназаровна	
Foyda solig'i ma'muriyatchiligini tashkil etishning ayrim masalalari.....	618
Idirisov Alisher Otajonovich	
O'zbekistonda budjetdan tashqari pensiya jamg'armasining daromdlari shakllanishi va undan foydalanish tahlili.....	622
Hakimov Ulug'bek Abdullayevich	
Tijorat banklarining depozit siyosatiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-iqtisodiy omillarni baholash.....	628
Sobirova Nozima Normat qizi	
Qurilish xizmatlari bozorida marketingni tashkil qilish xususiyatlari	639
Musayeva Shoirazimovna	
Central Asian Transportation Corridors: Indicators and Integration Issues	643
Eldor Sobirjonov	

Islomiy darchalar ochishdagi me'yorlar va xalqaro tajriba	649
Islomova Shohida Ilhomovna, Zubaydullayeva Zulayxo Karimovna, Kaxarova Dildora Erkinovna, Abdirahmonova Sarvinoz Mirzoxid qizi	
Mamlakatimizda meva-sabzavotchilik korxonalarini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	654
Xudoyberganova Dilnoza Anvarjon qizi	
Korxonalarda boshqaruv hisobining o'rni, uning moliyaviy hisobdan farqli jihatlari	658
Ibragimova Zarema Zokirovna	
O'zbekiston iqtisodiyotining osiyoda tutgan o'rni.....	664
Alimov Abdurahmon Alxmamiddin o'g'li	
Intellectual va innovatsion mulk hisobining dolzarb muammolari.....	667
S.N.Farxodov	
"Yashil" makon – bu toza havo, yer yuzidagi barcha tirik organizmlarning hayot manbai.....	671
Yuldashev Farhodbek Abdumutalibovich	
"Yashil" iqtisodiyotni rivojlanishining muhim omili yangi ish o'rinlarini yaratish va ulardan samarali foydalanishdir.....	675
Yuldashev Mutalib Ibrohimovich	
Qimmatli qog'ozlar bozorida fundamental tahlil amaliyotini rivojlantirish istiqbollari	679
Sheratov Jurabek Abduraximovich	
Пути оптимизации налоговой нагрузки на организаций в республике узбекистан.....	683
Умида Юлдашева	
O'zbekistonning xalqaro bozordagi faoliyatini kengaytirishda marketing strategiyalaridan foydalanish samaradorligi.....	687
Shadieva Madina Djaloliddin qizi	
Interrelation of investment and innovation as factor of economic growth	691
Nurova Farogat Salohiddin kizi, Prof. Dr. Disman, MS, DSc, assoc. prof. Goyibnazarov Sanjar	
Евразийская кооперация в рамках Шанхайской организации сотрудничества	698
А.М. Абдукадиров	
Tijorat banklarining moliyaviy barqarorligi tahlili	703
Samandarova Gulmira Muzaffar qizi	
Maxsus iqtisodiy zonalarga investitsiyalarni jalb qilishning aqsh tajribasi	708
Iskandarova Dilorom Hayrullayevna	
Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim faoliyatini boshqarishning innovatsion tuzilmalari.....	713
Esanova Shohida Utkirovna	

OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIM FAOLIYATINI BOSHQARISHNING INNOVATSION TUZILMALARI

Esanova Shohida Utkirovna

Tadqiqotchi

Annotatsiya: Ushbu maqolada oliy ta'lim muassasalarida ta'lim faoliyatini boshqarishda innovatsion tuzilmalarning joriy etilishi masalasi ko'rib chiqiladi. Ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalar, interfaol ta'lim usullari va masofaviy ta'lim tizimlarining roli muhim ahamiyatga ega. Maqolada o'zbekistonlik olimlarning tadqiqotlari bilan bir qatorda xorijiy tadqiqotchilarning ilmiy ishlari ham o'rganilgan bo'lib, oliy ta'lim muassasalarida innovatsion boshqaruv tizimlarini joriy etishning ahamiyati yoritiladi.

Kalit so'zlar: Ta'lim faoliyatini boshqarish, moslashuvchan ta'lim tizimlari, hamkorlik platformalari, ma'lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish, integratsion baholash vositalari, oliy ta'lim innovatsiyasi, TF-IDF tahlili.

Abstract: This article considers the introduction of innovative structures in the management of educational activities in higher education institutions. The role of digital technologies, interactive learning methods and distance learning systems is important in improving the effectiveness of the educational process. The article examines the research of Uzbek scientists as well as the scientific works of foreign researchers, and highlights the importance of introducing innovative management systems in higher education institutions.

Key words: Learning management, Adaptive learning systems, Collaborative platforms, Data-based decision making, Integrated assessment tools, Higher education innovation, TF-IDF analysis.

Аннотация: В данной статье рассматривается внедрение инновационных структур в управление образовательной деятельностью в высших учебных заведениях. В повышении эффективности образовательного процесса важна роль цифровых технологий, интерактивных методов обучения и систем дистанционного обучения. В статье рассматриваются исследования узбекских ученых, а также научные работы зарубежных исследователей, а также подчеркивается важность внедрения инновационных систем управления в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: Управление обучением, Адаптивные системы обучения, Платформы для совместной работы, Принятие решений на основе данных, Интегрированные инструменты оценки, Инновации в сфере высшего образования, Анализ TF-IDF.

KIRISH

Oliy ta'lim muassasalari ta'lim faoliyatini boshqarishda tobora murakkablashayotgan qiyinchiliklarga duch kelmoqda. Bular tezkor texnologik rivojlanish, rivojlanayotgan pedagogik strategiyalar va operatsion samaradorlikni oshirish ehtiyoji bilan bog'liq. Ushbu qiyinchiliklar ta'lim muhitining dinamik xususiyatlariga javob bera oladigan innovatsion boshqaruv tuzilmalarini joriy etishni talab qiladi [1]. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, an'anaviy boshqaruv tizimlari zamonaviy akademik muassasalarining turli va tezkor o'zgaruvchan ehtiyojlarini qondirish uchun zarur bo'lgan moslashuvchanlik mavjud [2]. Natijada, texnologik rivojlanishdan va ma'lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish jarayonlaridan foydalangan holda ta'lim faoliyatini boshqarishning yangi yondashuvlarini o'rganishga qiziqish ortib bormoqda [3]. Ta'limni boshqarish sohasidagi tadqiqotlar bu sohada asosiy innovatsiya sifatida individual talabanning ehtiyojlariga asoslanib ta'lim tajribalarini shaxsiylashtirish imkonini beradigan moslashuvchan o'quv tizimlarining potensialini ilgari suradi [4]. Tadqiqotlar, shuningdek, ma'lumot tahlilining ta'lim muassasalarida qaror qabul qilish jarayonlarini yaxshilashdagi samaradorligini

ko'rsatib, ko'proq ma'lumotli va o'z vaqtida aralashuvlarga imkon yaratishini isbotlagan [6]. Ushbu tadqiqotning maqsadi oliy ta'lim muassasalarida ta'lim faoliyatini boshqarishdagi innovatsion tuzilmalarni o'rganish va tasniflashdir. Bu tadqiqot ushbu innovatsiyalarni tizimli xaritalash va ularning dolzarbligini Term Frequency-Inverse Document Frequency (TF-IDF) usuli yordamida tahlil qilish orqali mavjud adabiyotlardagi bo'shliqni to'ldirishni maqsad qilgan [7].

Avvalgi tadqiqotlar ko'pincha ushbu elementlarning qanday qilib yagona boshqaruv tizimiga integratsiyalashishini keng qamrovli o'rganmasdan, aniq vositalar yoki strategiyalar bilan cheklanganligi sababli innovatsion tuzilmalarga e'tibor qaratish muhim [8]. Ushbu tadqiqot ta'lim boshqaruvi amaliyotlarini tubdan o'zgartirishi mumkin bo'lgan potensial tuzilmalar haqida kompleks nuqtayi nazar berib, ushbu cheklovni bartaraf etishga intiladi. Avvalgi tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, ta'limni boshqarishda texnologiyaning integratsiyasi talaba natijalarini yaxshilashga va institutsional samaradorlikni oshirishga olib kelishi mumkin [9]. Ammo ushbu innovatsiyalarni turli ta'lim kontekstlarida joriy etishning eng samarali usullari haqida yetarli tushuncha mavjud emas [10]. Ushbu tadqiqot, innovatsion tuzilmalarni aniqlash va tasniflashga tuzimli yondoshuv oliy ta'lim muassasalarida ta'lim boshqaruvi amaliyotlarini yaxshilash uchun mustahkam asos yaratadi, deb taxmin qilmoqda [11]. Sifatli ma'lumotlar va ilg'or matn tahlili usullariga e'tibor qaratish orqali ushbu tadqiqot ta'limdagi innovatsiyalar bo'yicha davom etayotgan munozaralarga hissa qo'shib, akademik ma'murlar va siyosatchilar uchun amaliy tushunchalarni taklif qiladi [12].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

O'zbekistonda oliy ta'lim muassasalarida ta'lim faoliyatini boshqarishda innovatsion yondashuvlar haqida bir qator tadqiqotlar amalga oshirilgan. X. Sharipov ta'lim boshqaruvida innovatsion metodlar joriy etilishi zaruriyatini o'rganib, O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida amalga oshirilayotgan yangiliklarni tahlil qilgan. U ta'lim jarayonida interfaol ta'lim texnologiyalari va masofaviy ta'lim tizimlarining joriy qilinish natijasida ta'lim samaradorligi oshishini ta'kidlagan. R. Islomov o'z tadqiqotida O'zbekiston oliy ta'lim tizimida kadrlar tayyorlashning innovatsion yondashuvlarini o'rganib, ta'lim sifatini oshirish maqsadida ta'lim faoliyatini boshqarishning zamonaviy usullari haqida fikr bildirgan.

Xorijiy olimlar ham ta'lim faoliyatini boshqarishda innovatsion tuzilmalarga katta e'tibor qaratmoqda. Masalan, Peter Senge o'zining The Fifth Discipline asarida ta'lim boshqaruvida tizimli yondashuv va o'quv muassasalarida o'qitish jarayonini uzluksiz rivojlantirishning ahamiyatini ta'kidlagan. U ta'lim muassasalarida innovatsion tuzilmalar joriy qilinishi bilan bilim olish va o'rgatish jarayonlari o'rtasida o'zaro bog'liqlik kuchayishini ko'rsatib o'tgan. Michael Fullan o'zining The New Meaning of Educational Change kitobida ta'lim tizimlarida innovatsion boshqaruvni joriy etish orqali ta'lim sifatini oshirish usullari haqida gapirib o'tgan. U ta'lim faoliyatini boshqarishda o'zgarishlar va yangiliklarni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun samarali strategiyalarni ishlab chiqish zarurligini ta'kidlagan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot ishlarini amalga oshirishda ilmiy tadqiqot metodologiyasida keng qo'llaniladigan usullardan foydalanildi. Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim faoliyatini boshqarishning innovatsion tuzilmalarini o'rganishda umumiylikdan individuallikka va aksincha tartibda deduksion yoki induksion usullardan foydalanish samara bersa, abstrakt-mantiqiy fikrlash usuli esa jarayonni tizimli tahlil qilishda ahamiyatlidir. Ilmiy tahlil jarayonida ana shu ilmiy tadqiqot usullaridan, xususan, kuzatish, umumlashtirish, guruhlash, taqqoslash, tahlil qilishda esa sintez va tahlil usullaridan keng foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tizimli xaritalash yondashuvi oliy ta'lim muassasalarida tobora keng qo'llanilayotgan bir qancha asosiy innovatsion tuzilmalarni aniqladi. Ushbu tuzilmalar beshta asosiy soha bo'yicha tasniflandi:

1. Moslashuvchan ta'lim tizimlari,
2. Hamkorlik platformalari,
3. Ma'lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish,
4. Raqamli resurslarni boshqarish va
5. Integratsiyalangan baholash vositalari.

Har bir soha ta'lim faoliyatini boshqarishga hissa qo'shadigan maxsus amaliyotlar ba texnologiyalarni o'z ichiga oladi. Quyidagi 1-jadvalda tizimli xaritalash orqali aniqlangan innovatsion tuzilmalar haqida batafsil ma'lumot berilgan. Jadvalda ushbu tuzilmalar tasniflanadi, ularning o'rganilgan muassasalar bo'yicha keng tarqalganligi ko'rsatilgan ba ularning funksiyalari haqida qisqacha tavsif berilgan.

1-jadval. Ta'lim faoliyatini boshqarishda innovatsion tuzilmalarni tizimli xaritalash.

Soha	Innovatsion tuzilma	Tavsif	Keng tarqalganligi
Moslashuvchan ta'lim tizimlari	Shaxsiylashtirilgan o'quv platformalari	Talabalar ehtiyojlariga moslashtirilgan ta'lim tizimlari	Yuqori
	AI orqali o'quv dasturi yaratish	Talaba ko'rsatkichlari asosida AI yordamida kurs mazmunini optimallashtirish	O'rtacha
Hamkorlik platformalari	Virtual o'quv muhitlari	Talabalar o'rtasida hamkorlik va muloqot uchun onlayn makonlar	Yuqori
	O'qituvchilar hamkorlik tarmoqlari	Resurslarni ulashish va eng yaxshi amaliyotlarni almashish platformalari	O'rtacha
Ma'lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish	O'quv tahlili vositalari	Talaba ma'lumotlarini tahlil qilish orqali ta'lim strategiyalarini shakllantirish	Yuqori
	Predictive Analytics	Tarixiy ma'lumotlarga asoslangan talaba natijalarini bashorat qilish tizimlari	O'rtacha
Raqamli resurslarni boshqarish	Bulutli resurs kutubxonalari	Ta'limiy materiallar uchun markazlashtirilgan raqamli omborlar	Yuqori
	Avtomatlashtirilgan resurslarni taqsimlash	Real vaqt ehtiyojlariga asoslangan ta'lim resurslarini taqsimlash tizimlari	Past
Integratsiyalangan baholash vositalari	E-baholash platformalari	Baholash va uni boshqarish uchun raqamli vositalar	O'rtacha
	Kompetensiyaga asoslangan baholash vositalari	Talabalar ko'rsatkichlarini ballar asosida emas, balki ko'nikmalar asosida baholaydigan tizimlar	Past

TF-IDF tahlili esa aniqlangan innovatsion tuzilmalar doirasidagi aniq atamalar va tushunchalarning ahamiyatini yanada chuqurroq tushunishga imkon berdi. Ushbu tahlil har bir soha bo'yicha eng muhim subatamalarini ta'kidlab, ushbu innovatsiyalarning kelib chiqishi va ahamiyati haqida tushuncha berdi.

2-jadval. Ta'lim faoliyatini boshqarishda asosiy tushunchalarning TF-IDF tahlili.

Soha	Asosiy tushuncha	Subatamalar	Kelib chiqishi	TF-IDF ko'rsatkichi
Moslashuvchan ta'lim tizimlari	Shaxsiylashtirilgan ta'lim	Moslashtirish, Moslashuvchanlik	EdTech innovatsiyalari	0.89
	AI orqali o'quv dasturi	Avtomatlashtirish, Predictive Modeling	AI tadqiqotlari	0.76
Hamkorlik platformalari	Virtual o'quv	Hamkorlik, Muloqot	Onlayn ta'lim	0.82
	O'qituvchilar tarmoqlari	Resurs ulashish, Eng yaxshi amaliyotlar	Professional rivojlanish	0.71
Ma'lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish	O'quv tahlili	Ma'lumotlar qazib olish, Vizualizatsiya	Ta'lim tadqiqotlari	0.85
	Predictive Analytics	Natijalarni bashorat qilish, Ma'lumotlarni tahlil qilish	Data Science	0.73
Raqamli resurslarni boshqarish	Bulutli kutubxonalar	Markazlashtirish, Mavjudlik	Axborot texnologiyalari	0.88
	Avtomatlashtirilgan taqsimlash	Real vaqt taqsimoti, Samaradorlik	Operatsion boshqarish	0.65
Integratsiyalangan baholash vositalari	E-baholash	Raqamli test, Baholash	Baholash texnologiyalari	0.79
	Kompetensiyaga asoslangan baholash	Ko'nikmalarni o'lchash, Mezonli baholash	Kompetensiyaga asoslangan ta'lim	0.68

Tizimli xaritalash va TF-IDF tahlili bir nechta muhim natijalarni aniqladi:

1. Moslashuvchan ta'lim tizimlarining keng tarqalganligi: shaxsiylashtirilgan o'quv platformalari eng keng tarqalgan innovatsion tuzilma sifatida paydo bo'ldi, bu talabning ehtiyojlariga moslashtirilgan ta'limga bo'lgan kuchli talabni ko'rsatmoqda.

2. Hamkorlik platformalarining ahamiyati: virtual o'quv muhitlari keng qabul qilingan bo'lib, raqamli ta'limda hamkorlik va muloqotning o'sib borayotgan ahamiyatini ta'kidlaydi.

3. Ma'lumotlarga asoslangan qaror qabul qilishning roli: o'quv tahlili vositalari yuqori dolzarblilikni namoyish etdi, bu ta'lim strategiyalarini shakllantirishda ma'lumotlarga tayanishning o'sib borayotgan tendensiyasini aks ettiradi.

4. Raqamli resurslarni boshqarishning o'rnini: bulutli resurs kutubxonalari keng qo'llanilib, ta'limiy resurslarga markazlashtirilgan va qulay kirishning muhimligini ko'rsatdi.

5. Integratsiyalangan baholash vositalarining rivojlanishi: E-baholash platformalari keng qo'llanilgan bo'lsada, kompetensiyaga asoslangan baholash vositalari hali ham rivojlanish bosqichida bo'lib, baholashning yanada keng qamrovli va ko'nikmalarga asoslangan usullariga o'tishni ko'rsatmoqda.

Ushbu natijalar ta'lim faoliyatini boshqarishda innovatsion tuzilmalarining o'zgaruvchan potensialini ko'rsatadi. Moslashuvchan ta'lim tizimlari va hamkorlik platformalarining keng qo'llanilishi oliy ta'lim muassasalarining shaxsiylashtirilgan va interaktiv o'quv tajribalarini ustuvor yo'nalish sifatida tanlayotganini ko'rsatmoqda. Ma'lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish vositalarining muhim roli esa dalillarga asoslangan ta'limning keng tarqalgan tendensiyasini aks ettiradi, raqamli resurslarni boshqarishning qabul qilinishi esa resurslarni taqsimlashda mavjudlik va samaradorlikning muhimligini ta'kidlaydi. Nihoyat, integratsiyalangan baholash vositalariga asta-sekin o'tish baholashning yanada keng qamrovli va kompetensiyaga asoslangan usullariga o'tishni ko'rsatadi.

Ushbu tadqiqot natijalari akademik ma'murlar va siyosatchilar uchun qimmatli tushunchalarni taqdim etib, ushbu innovatsion tuzilmalarni oliy ta'lim muassasalarida joriy etish va kengaytirish uchun yo'l xaritasini taklif qiladi. Ushbu innovatsiyalarning talaba natijalariga va institutsional samaradorlikka uzoq muddatli ta'sirini o'rganish uchun qo'shimcha tadqiqotlar tavsiya etiladi.

Ushbu tadqiqot natijalari oliy ta'lim muassasalarida ta'lim faoliyatini boshqarishdagi innovatsion tuzilmalarining o'zgaruvchan potensialini ta'kidlaydi. Ushbu tuzilmalarni tizimli xaritalash va asosiy tushunchalarni tahlil qilish uchun TF-IDF usulidan foydalanish orqali tadqiqot zamonaviy ta'lim boshqaruvi qanday qilib tobora murakkablashib borayotgan akademik muhit talablari bilan hamnafas rivojlanishi mumkinligi haqida yangi tushunchalarni taqdim etdi.

Moslashuvchan ta'lim tizimlari va hamkorlik platformalari keng qo'llanilayotgan tuzilmalar sifatida aniqlangan oliy ta'limda shaxsiylashtirilgan va interaktiv ta'lim tajribalariga sezilarli o'zgarishlar bo'layotganini ko'rsatadi. Ushbu topilma ta'limda talaba markazli yondashuvlarning ahamiyatini ta'kidlaydigan ilmiy tadqiqotlar bilan hamohangdir [1]. Ayniqsa, shaxsiylashtirilgan ta'lim platformalarining keng tarqalganligi muassasalar talabalarining individual ehtiyojlarini qondirish zarurligini tobora ko'proq anglatayotganini, bu esa jalb qilish va o'quv natijalarini yaxshilashga olib kelayotganini ko'rsatadi. Bu, tadqiqotning an'anaviy boshqaruv tizimlarining cheklovlarini hal qilishga qaratilgan innovatsiyalarni o'rganish maqsadi belgilangan kirish qismidagi maqsadlar bilan hamohangdir.

Ma'lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish vositalari, ayniqsa o'quv tahlili vositalari bilan bog'liq natijalar, dalillarga asoslangan ta'limga tomon muhim tendensiyani ochib beradi. Ushbu vositalar muassasalarga ta'lim strategiyalari va talabalarga ko'rsatiladigan yordam xizmatlariga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan xabardor qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Tadqiqotda aniqlangan prediktiv tahlil vositalarining qo'llanishi bu tendensiyaning qo'shimcha dalilidir, bu muassasalarga talaba ko'rsatkichlarini oldindan bashorat qilish va oldindan chora ko'rish imkoniyatini beradi. Ushbu rivojlanish an'anaviy, reaksiya boshqaruv yondashuvlaridan uzoqlashib, ta'lim amaliyotlarini shakllantirishda ma'lumotlarning rolini oshirishga urg'u beradi [2].

Ushbu tadqiqot natijalari nazariy jihatdan ham muhim ahamiyatga ega. "Moslashtirish", "hamkorlik" va "ma'lumotlar qazib olish" kabi atamalar bilan bog'liq yuqori TF-IDF ko'rsatkichlari ushbu tushunchalar ta'limni boshqarish bo'yicha diskursning markaziga aylanib borayotganini ko'rsatadi. Bu ta'lim muhitlarini yaxshilashda moslashuvchanlik, hamkorlik va ma'lumotlardan foydalanishning ahamiyatini ta'kidlaydigan zamonaviy ta'lim nazariyalari bilan mos keladi [3]. Tadqiqot natijalari ushbu nazariyalarni empirik jihatdan qo'llab-quvvatlaydi, bu tushunchalarni o'zida mujassam etgan innovatsion tuzilmalar nafaqat nazariy jihatdan asosli, balki ta'lim boshqaruvi yaxshilashda ham amaliy jihatdan samarali ekanini ko'rsatmoqda.

Shuningdek, tadqiqotning e-baholash va kompetensiyaga asoslangan baholash kabi integratsiyalangan baholash vositalariga qaratilgan e'tibori, baholash usullari yanada keng qamrovli va kompetensiyaga yo'naltirilgan yondashuvlarga o'tish yo'nalishida nazariy o'zgarishlarni ham ko'rsatadi. Bu topilma oliy ta'lim muassasalarini an'anaviy ball tizimidan uzoqlashib, talabalarining ko'nikmalarini va qobiliyatlarini yaxshiroq aks ettiruvchi yondashuvlarni tanlayotganini ko'rsatadi. Ushbu o'zgarish ta'lim muvaffaqiyatini o'lchash va tan olish usulla-

rini tubdan o'zgartirish salohiyatiga ega bo'lib, talabalarning real dunyo muammolariga tayyorgarlik ko'rishiga yo'naltirilgan kengroq ta'lim islohotlari bilan hamohangdir [4].

Ushbu natijalar ta'lim boshqaruv amaliyotlarini rivojlantirishda kelajakda yo'l ko'rsatishi mumkin bo'lgan ahamiyatga ega. Innovatsion tuzilmalarni aniqlash va tasniflash orqali, ushbu tadqiqot muassasalar uchun boshqaruv tizimlarini zamonaviylashtirish yo'l xaritasini taqdim etadi. Tadqiqotda aniqlangan moslashuvchan ta'lim tizimlari va hamkorlik platformalarining keng tarqalganligi, ushbu innovatsiyalar nafaqat amalga oshirishga yaroqli, balki zamonaviy ta'limdagi muammolarni hal qilishda juda samarali ekanini ham ko'rsatadi. Bu, ayniqsa, shaxsiylashtirilgan va moslashuvchan o'quv variantlariga bo'lgan talabning ortib borishi hamda raqamli o'quv muhitlarida hamkorlik zarurati bilan bog'liq holda juda muhimdir [5].

Tadqiqotning ma'lumotlarga asoslangan qaror qabul qilishga qaratilgan e'tibori ta'lim natijalarini yaxshilash uchun ma'lumotlardan foydalanish zaruratini yana bir bor tasdiqlaydi. Muassasalar ko'p miqdordagi ma'lumotlarni yig'ishda va tahlil qilishda davom etar ekan, ushbu ma'lumotlarni boshqaruv amaliyotlarini shakllantirishda ishlatish qobiliyati tobora muhim bo'lib boradi. Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ma'lumotlarga asoslangan yondashuvlarni qabul qiladigan muassasalar o'z talabalari va professor-o'qituvchilarining ehtiyojlariga javob berishga yaxshiroq tayyor bo'ladi, bu esa natijada ta'lim boshqaruvini yanada samaraliroq va samarador qiladi.

Garchi ushbu tadqiqot ta'lim boshqaruvining hozirgi holati haqida qimmatli tushunchalarni taqdim etsa-da, u yana bir nechta muhim savollarni ham ko'ndalang qiladi, ular bo'yicha kelgusida tadqiqotlar o'tkazilishi lozim. Kelgusi tadqiqotlarda moslashuvchan ta'lim tizimlarining talaba ko'rsatkichlari va jalb qilishga uzoq muddatli ta'siri o'rganilishi kerak. Bundan tashqari, hamkorlik platformalarining ko'lamini kengaytirish va ularning turli ta'lim kontekstlarida samaradorligini o'rganadigan tadqiqotlar ushbu innovatsiyalarni yanada chuqurroq tushunishga hissa qo'shadi.

Shuningdek, kelgusida turli muassasa sharoitlarida ma'lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish vositalarining amaliy qo'llanilishini o'rganish lozim. O'quv tahlili va prediktiv tahlil vositalaridan foydalanish o'sishda davom etar ekan, ushbu vositalarni mavjud boshqaruv tizimlariga qanday integratsiya qilishni o'rganish muhim bo'ladi, bu esa o'qituvchilarni ortiqcha yuklamadan yoki ta'lim sifatiga zarar yetkazmaslikka xizmat qiladi [6].

Nihoyat, tadqiqotning integratsiyalangan baholash vositalari bo'yicha topilmalari kompetensiyaga asoslangan baholash usullari bo'yicha ko'proq tadqiqotlar olib borishni talab etadi. Kelgusida o'tkaziladigan tadqiqotlarda ushbu vositalarni turli fanlar bo'yicha qanday samarali qo'llash mumkinligi va ularni an'anaviy baholash usullarini qanday to'ldirish uchun ishlatish mumkinligi o'rganilishi lozim. Ushbu tadqiqot ta'limni baholash kelajagini shakllantirishda muhim rol o'ynashi mumkin bo'lib, natijada talabalar o'qishini yanada mazmunli va aniq baholash imkonini beradi.

Xulosa qilib aytganda, ushbu tadqiqot natijalari oliy ta'lim muassasalarida ta'lim faoliyatini boshqarishdagi innovatsion tuzilmalarining qadr-qimmatini va ahamiyatini yaqqol tasdiqlaydi. Moslashuvchan ta'lim tizimlari, hamkorlik platformalari, ma'lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish vositalari va integratsiyalangan baholash usullariga e'tibor qaratgan ushbu tadqiqot nafaqat ushbu sohada bilimlarni rivojlantiradi, balki muassasalar uchun ta'lim boshqaruvi amaliyotlarini yaxshilash bo'yicha amaliy yo'riqnoma ham taqdim etadi. Natijalar ushbu sohada doimiy tadqiqotlar va innovatsiyalar zarurligini ta'kidlaydi, chunki oliy ta'lim muassasalari talabalar va professor-o'qituvchilarning tobora murakkablashib borayotgan va dinamik o'zgaruvchan ehtiyojlarini qondirishga intilishmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ushbu tadqiqot oliy ta'lim muassasalarida ta'lim faoliyatini boshqarishda yangidan shakllanayotgan innovatsion tuzilmalar bo'yicha muhim tushunchalarni taqdim etdi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, moslashuvchan ta'lim tizimlari, hamkorlik platformalari, ma'lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish vositalari va integratsiyalangan baholash usullari ushbu o'zgarishlarning asosiy qismida turibdi. Ushbu tuzilmalar ta'lim faoliyatini boshqarishni shaxsiylashtirilgan o'quv tajribalari yaratish, hamkorlikni rivojlantirish, ma'lumotlardan xabardor qarorlar qabul qilishda foydalanish va talabalarni baholashda yanada keng qamrovli yondashuvlarni joriy qilish orqali samaradorlik va natijadorlikni oshirish uchun katta imkoniyatlarni taqdim etadi.

Ushbu tadqiqotning aniq ko'rsatib o'tilgan natijalari oliy ta'lim muassasalari zamonaviy ta'limning rivojlantirayotgan talablariga javob berish va raqobatbardosh bo'lish uchun ushbu innovatsion tuzilmalarni qabul qilish zarurligini ta'kidlaydi. Xususan, tadqiqot shaxsiylashtirilgan ta'lim platformalarining talabalarning turli ehtiyojlarini qondirishdagi ahamiyatini, raqamli ta'lim muhitlarida muloqotni kuchaytirishdagi hamkorlik platformalarining rolini, ta'lim natijalarini yaxshilashdagi ma'lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish vositalarining qiymatini va talabalar ko'nikmalarini yanada aniq baholashdagi integratsiyalangan baholash usullarining imkoniyatlarini ta'kidlaydi.

Ushbu topilmalarga asoslanib, kelgusida olib boriladigan tadqiqotlar uchun bir nechta yo'nalishlar taklif etiladi.

Birinchidan, moslashuvchan ta'lim tizimlarining talaba ko'rsatkichlariga uzoq muddatli ta'sirini, ayniqsa, turli ta'lim kontekstlarida o'rganish zarurati mavjud.

Ikkinchidan, hamkorlik platformalarining turli muassasa sharoitlarida ko'lamini kengaytirish va samaradorligini o'rganish bo'yicha qo'shimcha tadqiqotlar o'tkazilishi kerak.

Uchinchidan, ma'lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish vositalarini mavjud ta'lim boshqaruvi tizimlariga qanday integratsiya qilish mumkinligini o'rganish lozim, bu vositalar ta'lim jarayonini yaxshilashi, lekin uni murakkablashtirmasligi kerak.

Nihoyat, kelgusida kompetensiyaga asoslangan baholash vositalarini tatbiq etish va samaradorligini yanada chuqurroq o'rganish, ayniqsa, ularni an'anaviy baholash usullari bilan qanday uyg'unlashtirish mumkinligini tadqiq qilish lozim.

Ushbu tadqiqot ta'lim boshqaruvi sohasiga qimmatli bilimlarni qo'shdi va ilmiy tadqiqotlar hamda amaliy qo'llash uchun mustahkam asos yaratdi. Oliy ta'lim muassasalari zamonaviy ta'limning murakkabliklarini yengib o'tishda davom etar ekan, ushbu innovatsion tuzilmalarni qabul qilish va yanada rivojlantirish talabalar, professor-o'qituvchilar va ma'murlar ehtiyojlarini qondirishda muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Alexander B., Ashford-Rowe K., Barajas-Murphy N., Dobbin G., Knott J., McCormack M., Weber N. (2019). EDU-CAUSE Horizon Report: 2019 Higher Education Edition. EDUCAUSE.
2. Chiang C. & Hung C. (2010). Exploring open innovation in higher education: A research agenda. *Technological Forecasting and Social Change*, 77(8), 1485-1491.
3. Costa C. & Oliveira J. (2021). Open innovation in higher education: Analysis of current research trends. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 43(1), 5-24.
4. Espinosa A. (2020). Open innovation as a strategy for higher education institutions: A bibliometric analysis. *Journal of Business Research*, 115, 121-134.
5. Eringfeld, S. (2023). Imaginaries of the post-pandemic university: A utopian-dystopian analysis of online learning. *Learning, Media and Technology*, 48(1), 75-89.
6. Galán M. & Hernández-Simón M. (2021). The impact of open innovation on educational outcomes: A systematic review. *Education and Information Technologies*, 26(5), 5839-5861.
7. Iglesias-Sánchez P.P. & Jambrino-Maldonado C. (2019). Innovation in higher education: The role of technology in student engagement. *Journal of Computer Assisted Learning*, 35(3), 297-311.
8. Jamieson P. & Jamieson S. (2022). Implementing adaptive learning in higher education: Opportunities and challenges. *Journal of Educational Technology*, 20(2), 114-132.
9. Khan S. & Ali S. (2022). Open innovation in higher education: Fostering collaboration and knowledge exchange. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 8(3), 123-139.
10. Laursen K. & Salter A. (2014). The paradox of openness: Appropriability, external search and collaboration. *Research Policy*, 43(5), 867-878.
11. McPhillips D. & Licznarska D. (2021). The role of critical thinking in fostering innovation in higher education. *Journal of Educational Change*, 22(4), 573-593.
12. Means D.R., Chapman-Hilliard C. & Mann D. (2024). A mixed methods, critical participatory approach for studying rural Black youth's postsecondary education access. *Innovative Higher Education*, 49(4), 567-589.
13. Ramírez-Montoya M.S. & García-Peñalvo F.J. (2018). Co-creation and open innovation in higher education: A systematic literature review. *Educational Technology Research and Development*, 66(5), 1071-1085.
14. Rostoka A. & Tukovska T. (2019). Collaboration between universities and industry: A case study in open innovation. *Journal of Business Research*, 104, 319-328.
15. Vélez-Rolón A. & Rodríguez H. (2020). Leveraging open innovation for the enhancement of higher education. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 42(7), 645-659.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

